Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 25 Cdo 493/2015, ECLI:CZ:NS:2015:25.CDO.493.2015.1

Číslo: 106/2015

Právní věta:

K tomu, aby porušení pravidel sportovní hry vedoucí ke škodě na zdraví mohlo být považováno za porušení prevenční povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák., musí mít určitou vyšší intenzitu, tedy musí podstatným způsobem vybočovat z běžného způsobu hry.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 20.05.2015

Spisová značka: 25 Cdo 493/2015

Číslo rozhodnutí: 106

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: § 415 obč. zák.
§ 420 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se po žalovaném domáhal náhrady škody na zdraví, která mu vznikla při soutěžním sportovním utkání v kopané dne 2. 6. 2012, když žalovaný při zákroku porušujícím fotbalová pravidla způsobil žalobci mnohočetné zlomeniny pravé dolní končetiny.

O k r e s n í s o u d v Příbrami rozsudkem ze dne 20. 1. 2014 uložil žalovanému zaplatit žalobci 78 406 Kč s příslušenstvím, zamítl žalobu co do 49 988 Kč s příslušenstvím, zastavil řízení o zaplacení 120 Kč s příslušenstvím a uložil žalovanému zaplatit soudní poplatek ze žaloby a nahradit žalobci náklady řízení. Soud dospěl po provedeném dokazování k závěru, že žalovaný odpovídá za škodu, neboť se při sportovním utkání ve fotbale dopustil pravidly zakázaného způsobu hry, v důsledku něhož vznikla žalobci škoda na zdraví. Protiprávní úkon žalobce (porušení ustanovení § 415 obč. zák.) spočíval v tom, že žalovaný během hry při tzv. skluzu zlomil žalobci nohu a za toto jednání dostal od rozhodčího žlutou kartu. Škoda pak vznikla v příčinné souvislosti s tímto jednáním žalovaného, a proto za ni odpovídá podle § 420 obč. zák. Žaloba byla částečně zamítnuta pouze ohledně částek, které nebyly žalobcem vynaloženy v příčinné souvislosti s jednáním žalovaného, tedy těch, jež byly placeny bratrovi za péči o domácí zvířectvo a otci za zateplení domu.

K odvolání žalovaného K r a j s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 29. 7. 2014 změnil rozsudek soudu prvního stupně v odvoláním napadeném vyhovujícím výroku ve věci samé tak, že žalobu na zaplacení 78 406 Kč s příslušenstvím zamítl; rozhodl též o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, podle nějž se účastníci jako soupeři setkali při soutěžním utkání III. třídy v kopané dne 2. 6. 2012. Na konci zápasu, kolem 90. minuty, žalovaný zastavil míč u postranní čáry, kterou v důsledku setrvačnosti přeběhl. Poté se otočil a vracel se do hřiště s úmyslem hrát míč, ve stejné chvíli se stejným úmyslem běžel k míči žalobce, ten dostihl míč dříve a odkopl jej. Těsně poté žalovaný, který provedl manévr „skluz", trefil svýma nohama pravou nohu žalobce, na níž žalobce v té chvíli stál, a způsobil mu tříštivou dislokovanou zlomeninu pravé holenní kosti a zlomeninu pravé lýtkové kosti. Rozhodčí na místě udělil žalovanému žlutou kartu za nesportovní chování podle pravidla 12, C., bod I. pravidel fotbalu, které spočívalo v tom, že žalovaný svým jednáním přerušil hru nedovoleným způsobem za cenu faulu. Toto jednání žalovaného z podnětu žalobce prošetřovala policie a věc byla odložena s tím, že nebylo prokázáno úmyslné zavinění žalovaného. Žalobce byl operován, hospitalizován od 2. 6. do 11. 6. 2012, v pracovní neschopnosti byl od 2. 6. 2012 do 16. 9. 2012. Odvolací soud nesouhlasil zejména se závěrem soudu prvního stupně, že každé porušení pravidel sportovního utkání (hry) je nutně i porušením ustanovení § 415 obč. zák. K porušení takové povinnosti podle odvolacího soudu dojde v případě, že porušení pravidel sportovní hry je buď velké intenzity, nebo je jednání hráče excesem (jednáním, které nemá s hrou nic společného). Odvolací soud vycházel z pravidel kopané platných od 1. 7. 2011 a zpracovaných Pravidlovou komisí Fotbalové asociace ČR, podle nichž při použití „skluzu", tj. způsobu pohybu hráče po hřišti používaného k odebrání míče soupeři, nejsou pravidla hry porušena, jestliže hráč provádějící skluz nejprve zasáhne míč a teprve potom případně soupeře. Zasáhne-li ale hráč nejprve soupeře a potom míč, považuje se to za zakázaný způsob hry. Odvolací soud dovodil, že v okamžiku, kdy se hráč rozhodne použít skluz, činí tak v přesvědčení, že se mu podaří zasáhnout míč dříve než soupeř. Vzhledem k tomu, že tato technika je pravidly připouštěna, není možno samotné použití skluzu bez dalšího považovat za protiprávní úkon, byť v případě, že je zasažen dříve soupeř, jde o zakázaný způsob hry. Odvolací soud uzavřel, že žalovaný nepoužil „skluzu" s úmyslem zranit a nejednalo se ani o brutální nebo surovou hru. Došlo sice k porušení pravidel fotbalu, protože se žalovanému nepodařilo zasáhnout nejprve míč, avšak intenzita jeho jednání nedosáhla takového rozsahu, který by bylo možno hodnotit jako porušení prevenční povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák. O takovou intenzitu jde jen tehdy, je-li porušení pravidel podstatným vybočením z běžného způsobu hry. Žalovaný se tedy podle odvolacího soudu nedopustil protiprávního úkonu, a není tak dán jeden z nezbytných předpokladů odpovědnosti za škodu vzniklou žalobci. K závažnému následku na zdraví žalobce totiž došlo nešťastnou náhodou.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 o. s. ř., s tím, že v napadeném rozhodnutí odvolacího soudu má být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak, neboť odvolací soud otázku hmotného práva – zda se žalovaný dopustil protiprávního úkonu nedodržením generální prevenční klausule podle ustanovení § 415 obč. zák. – posoudil odchylně od ustálené soudní praxe (R 16/1980). Dovolatel napadá závěr odvolacího soudu, že nebylo prokázáno, že by žalovaný při „skluzu" použil nepřiměřenou sílu, brutalitu, nejednal úmyslně a nejednalo se ani o exces. Naopak v jednání žalovaného shledává nepřiměřenou sílu až brutalitu s ohledem na nastalý následek, žalovaný jednal z nedbalosti a nebylo úkolem žalobce prokazovat, že žalovaný jednal úmyslně, o exces se jednalo, neboť žalovaný vybočil z mezí pravidel sportovní hry. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že není možné každé porušení pravidel hry považovat za protiprávní úkon ve smyslu odpovědnosti za škodu. Porušení právní povinnosti shledává v porušení sportovních pravidel ze strany žalovaného, kterému bylo pro jeho nesportovní chování uděleno napomenutí v podobě žluté karty. Dovolatel se dále zabývá výkladem pojmů zakázaná hra a nesportovní chování, pravidly pro napomenutí a herními tresty za nedovolené zastavení soupeře a nesportovní chování. K pochybení odvolacího soudu v právním posouzení jednání žalovaného došlo podle dovolatele v důsledku nedostatku praktické zkušenosti týkající se povahy sportu, jakým je

fotbal; ta naopak nechyběla soudci okresního soudu, který jako amatérský hráč malé kopané, kde jsou skluzy pro svou nebezpečnost zakázány úplně, shledal v jednání žalovaného porušení právní povinnosti. Polemizuje s hodnocením techniky skluzu při odebrání míče, jak ji učinil odvolací soud, přičemž zdůrazňuje, že při využití této techniky je nezbytné zachování opatrnosti a každý hráč je povinen dbát jak o svou vlastní bezpečnost, tak i o bezpečnost ostatních hráčů. V jednání žalovaného shledává naplnění všech předpokladů občanskoprávní odpovědnosti a označuje rozhodnutí odvolacího soudu za nespravedlivé a nepředvídatelné. Zdůrazňuje, že v důsledku úrazu prodělal několik lékařských zákroků a byl cca tři měsíce v pracovní neschopnosti. Z uvedeného důvodu navrhuje, aby dovolací soud odložil vykonatelnost napadeného rozhodnutí, toto rozhodnutí zrušil a věc odvolacímu soudu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný se ve vyjádření k dovolání ztotožnil se závěry odvolacího soudu, který je správně a logicky zdůvodnil. Judikaturu, z níž vycházel soud prvního stupně, nelze podle žalovaného označit za ustálenou, a to s ohledem na dobu jejího vzniku a s tím související vývoj a změny ve způsobu hry ve fotbale. Namítá, že dovolání žalobce částečně napadá skutková zjištění soudů, a proto není přípustné. Navrhuje, aby bylo dovolání žalobce odmítnuto a v případě shledání jeho přípustnosti zamítnuto.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky, zda každé porušení pravidel hry je bez dalšího porušením prevenční povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák., neboť odpovědnost hráče kopané za škodu na zdraví způsobenou protihráči porušením pravidel kopané nebyla dosud na obdobném skutkovém základě dovolacím soudem posuzována. Dovolání však není důvodné.

Pro právní posouzení věci je třeba použít zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále „obč. zák.“) – srov. § 3028 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., obč. zák.

Podle § 415 obč. zák. každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.

Podle § 420 odst. 1 obč. zák. každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

Předpokladem vzniku obecné odpovědnosti za škodu podle ustanovení § 420 obč. zák. je protiprávní úkon, tj. jednání, které je v rozporu s objektivním právem (s právním řádem), dále existence škody (majetkové újmy) a příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním škůdce a vznikem škody. Byly-li tyto předpoklady odpovědnosti poškozeným prokázány, zavinění (ve formě nevědomé nedbalosti) se předpokládá, avšak za podmínek ustanovení § 420 odst. 3 obč. zák. se škůdce může odpovědnosti zprostit.

Porušením právní povinnosti je míněn objektivně vzniklý rozpor mezi tím, jak osoba skutečně jednala (případně opomenula jednat), a tím, jak jednat měla, aby dostála povinnosti ukládané jí právním předpisem či jinou právní skutečností. Protiprávní jednání musí být poškozeným prokázáno, stejně jako vznik škody a příčinná souvislost (kauzální nexus) mezi porušením právní povinnosti jako příčinou a škodou a jejím rozsahem jako následkem.

Kromě odpovědnosti za porušení zákonné nebo smluvní právní povinnosti podle § 420 odst. 1 obč. zák. ukládá zákon každému také obecnou povinnost počínat si tak, aby svým jednáním či

opomenutím nezpůsobil škodu. Tato prevenční povinnost podle § 415 obč. zák. (tzv. generální prevence), která platí pro každého a která je jedním z případů porušení právní povinnosti ve smyslu ustanovení § 420 odst. 1 obč. zák., nastupuje tam, kde sice nedošlo jednáním případně opomenutím k porušení povinnosti stanovené právním předpisem, kde ovšem byla porušena pravidla jiná (např. sportovní pravidla, technické normy atp.), nebo jde o situace, kdy škůdce svým jednáním případně opomenutím přispěl ke vzniku škody tím, že nedodržel náležitou obezřetnost, kterou po něm lze rozumně požadovat. Nejde však o absolutní odpovědnost za každé jednání nebo opomenutí, byť by ve svém důsledku ke vzniku škody přispělo. Ustanovení § 415 obč. zák. nezakládá objektivní odpovědnost za vzniklou škodu, nýbrž vztahuje odpovědnost na případy, kdy s ohledem na obecnou lidskou zkušenost je možné rozumně předvídat, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem, že ke vzniku škody může dojít. Každý je proto ve smyslu ustanovení § 415 obč. zák. povinen zachovávat takový stupeň bedlivosti, který lze po něm vzhledem ke konkrétní místní situaci (znalosti místních poměrů) rozumně požadovat a který, objektivně posuzováno, je způsobilý zabránit vzniku škody (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 618/2001, uveřejněný pod C 1725 v Souboru rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále též jen „Soubor“).

Otázkou občanskoprávní odpovědnosti za škodu na zdraví způsobenou protihráčem při fotbalovém utkání se zabývalo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 1962, sp. zn. 5 Cz 38/62 (publikované pod č. 15/1963 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR); v tomto rozhodnutí Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pro vznik občanskoprávní odpovědnosti je třeba takového jednání spoluhráče – škůdce, které lze z objektivního hlediska označit za nedovolený a zakázaný způsob hry, tj. takový, jenž je v rozporu s pravidly hry. K obdobnému závěru dospěl též Městský soud v Praze v rozsudku ze dne 17. 5. 1978, sp. zn. 10 Co 190/76 (publikovaný pod č. 16/1980 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), podle něhož nedodržení pravidel sportovní hry, např. kopané, spočívající v použití pravidly nedovoleného (zakázaného) způsobu hry, je nutné posoudit jako jednání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví podle § 415 obč. zák., tedy jde o porušení právní povinnosti, jež zakládá odpovědnost za škodu podle § 420 odst. 1 obč. zák. Uvedená rozhodnutí (posuzovaná z hlediska úplného znění jejich odůvodnění a nikoli pouze z hlediska právních vět) formulovala obecnou zásadu posuzování typově obdobných případů, nezabývala se však otázkou, zda každé porušení pravidel hry je bez dalšího porušením prevenční povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák.

Odvolací soud se tak správně zaměřil na posouzení otázky, zda, popřípadě kdy uvedený způsob hry tzv. „skluzem“ lze považovat při boji o míč za takové porušení pravidel kopané, jež by zakládalo občanskoprávní odpovědnost z důvodu porušení prevenční povinnosti podle § 415 obč. zák.

Odvolací soud založil své rozhodnutí na závěru, že zákrok „skluzem“ jakožto způsob pohybu hráče po hřišti používaný k odebrání míče soupeři je herními pravidly připouštěn, a samotné použití této techniky není tedy možno bez dalšího považovat za protiprávní úkon. Vzal za prokázáno, že rozhodčím byl tento zákrok potrestán žlutou kartou, tedy jako méně závažné nesportovní chování, když žalovaný při souboji o míč nezasáhl míč, ale pravou nohu žalobce, a že rozhodčí neposoudil pohyb a jednání žalovaného při tomto střetu účastníků jako použití nepřiměřené síly, brutality, úmyslné, násilné nebo se záměrem zranit spoluhráče. Úmysl způsobit zranění neshledala ani Policie ČR při šetření podnětu k trestnímu stíhání žalovaného. Odvolací soud uzavřel, že žalovaný nepoužil „skluzu“ s úmyslem zranit protihráče a nejednalo se ani o brutální nebo surovou hru či exces.

Při hodnocení, zda jednání hráčů kopané, v jejímž důsledku došlo k újmě na zdraví, je chováním v rozporu s ustanovením § 415 obč. zák., je třeba zohlednit samotný charakter uvedeného sportu, jenž je svou povahou velmi dynamický a při němž dochází ke vzájemnému kontaktu hráčů a následkem toho i ke zvýšenému riziku jejich zranění. Každý, kdo se takového sportu účastní, si musí být tohoto rizika vědom a určitou, v daném druhu sportu obvyklou míru rizika tedy vědomě akceptuje. Pokud dojde ke zranění hráče, je namístě posoudit nejen, zda spoluhráčem provedený herní zákrok byl v souladu s předepsanými pravidly hry, ale též za jakých okolností k němu došlo a zda jeho negativní

následek byl pro daný okamžik nevyhnutelný v důsledku nastalé herní situace. Dovolací soud se ztotožňuje s názorem odvolacího soudu, že nikoli každé porušení pravidel hry je bez dalšího porušením prevenční povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák. a že toto porušení pravidel musí mít určitou vyšší intenzitu, tedy musí podstatným způsobem vybočovat z běžného způsobu hry. Tento závěr je promítnutím zásady v obecné rovině formulované citovanou judikaturou tak, že každý je povinen zachovávat (jen) takový stupeň bedlivosti, který lze po něm vzhledem ke konkrétní situaci rozumně požadovat. V této souvislosti není bez významu odvolacím soudem zdůrazněná okolnost, že rozhodčí neposoudil jednání žalovaného při střetu účastníků jako použití nepřiměřené síly, brutality, úmyslné, násilné nebo se záměrem zranit spoluhráče. Takový výklad odpovídá i judikatuře soudů Německa a Rakouska, jejichž právní řády jsou našemu nejbližší (srov. Králík, M. Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století, Soudní rozhledy 8/2006, s. 285). Odvolací soud správně podotkl, že při opačném výkladu (nepřiměřených požadavcích na opatrnost hráčů) by fotbal přestal být atraktivní hrou, neboť hráči by v obavě ze soudních sporů přestali soupeřit, a tím by tento sport ztratil zcela smysl.

Pro posouzení intenzity porušení pravidel nemůže být rozhodujícím hlediskem závažnost následků, které nic nevypovídají o tom, jakou povahu (závažnost, neobvyklost, míra zavinění) mělo porušení pravidel a za jakých okolností k němu došlo. Stejně tak nemůže být závažnost následků bez dalšího dokladem o brutalitě zákroku (k vážnému zranění může dojít i v důsledku hry, která je zcela v souladu s pravidly). Excesem rovněž není každé porušení pravidel, nýbrž takové jednání, které zjevně vybočuje z běžného způsobu hry, či jak to formuloval odvolací soud, „nemá s hrou nic společného“. Odvolací soud správně hodnotil, zda pro žalovaného existovala při zákroku možnost dosáhnout míče, a zohlednil, že na uvedené rozhodnutí provést či neprovést zákrok měl jen zlomek sekundy. Pokud tedy tuto možnost měl, což nebylo v řízení před soudy nikterak zpochybněno, nelze nesprávné vyhodnocení situace, zejména rychlosti protihráče, považovat s ohledem na charakter kopané jako dynamického kontaktního sportu za porušení pravidel hry natolik intenzivní, aby zakládalo protiprávní porušení prevenční povinnosti žalovaným. Lze jej spíše v souladu se závěrem odvolacího soudu hodnotit jako nešťastnou shodu okolností, respektive náhodu, jejíž následky se v souladu s ustálenou judikaturou přičítají tomu, komu se přihodila (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1462/2003, publikované v Souboru pod C 2593, či rozsudek téhož soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3434/2009, Soubor C 10425).

K námitce, že nebylo povinností žalobce prokazovat úmysl na straně žalovaného, lze podotknout, že presumpce zavinění škůdce se vztahuje pouze na jeho nejmírnější formu, tj. nevědomou nedbalost, takže vyšší míru zavinění, tedy úmysl či vědomou nedbalost by musel prokázat žalobce (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3685/2011).

Uplatněný dovolací důvod nesprávného právního posouzení nebyl naplněn, a proto Nejvyšší soud dovolání žalobce jako nedůvodné zamítl podle § 243d písm. a) o. s. ř.